

Demografisk modvind øger behovet for finanspolitisk tilpasning på Færøerne

Færøsk økonomi er inde i en højkonjunktur med høj beskæftigelse og udbredt pres på produktionskapaciteten i store dele af økonomien. Til trods for flere gode år har der ikke været nævneværdige overskud på de offentlige finanser. Samtidig står den færøske økonomi over for demografiske ændringer, som presser den langsigtede finanspolitiske holdbarhed. Den færøske økonomi er relativt enstrenget, og det øger behovet for at bruge de gode tider til at øge robustheden og forberede fremtiden. I den finansielle sektor er bankerne i dag bedre rustede end tidligere til at modgå en eventuel krise.

Skrevet af

Mikkel Bess
Senior Economist
mbes@nationalbanken.dk
+45 3363 6600

Lasse Holm
Senior Bank Analyst
laho@nationalbanken.dk
+45 3363 6297

Højkonjunktur med udbredt mangel på arbejdskraft

Færøerne befinder sig i en højkonjunktur med historisk lav ledighed, og der er reelt fuld beskæftigelse. Lønveksten er dog fortsat moderat. Inflationen er faldet igen, og det underliggende prispres er også aftaget betydeligt. Fiskerierhvervene har de seneste år nydt godt af høj efterspørgsel og høje globale fiskepriser.

Mere kapital og øget indtjening styrker bankerne

Bankerne har opbygget kapital over en årrække, og afstanden til de risikobaserede kapitalkrav er noget højere end tidligere. Sammen med en øget indtjening i 2023 styrker det bankernes modstandskraft, hvis de gode tider i økonomien vender.

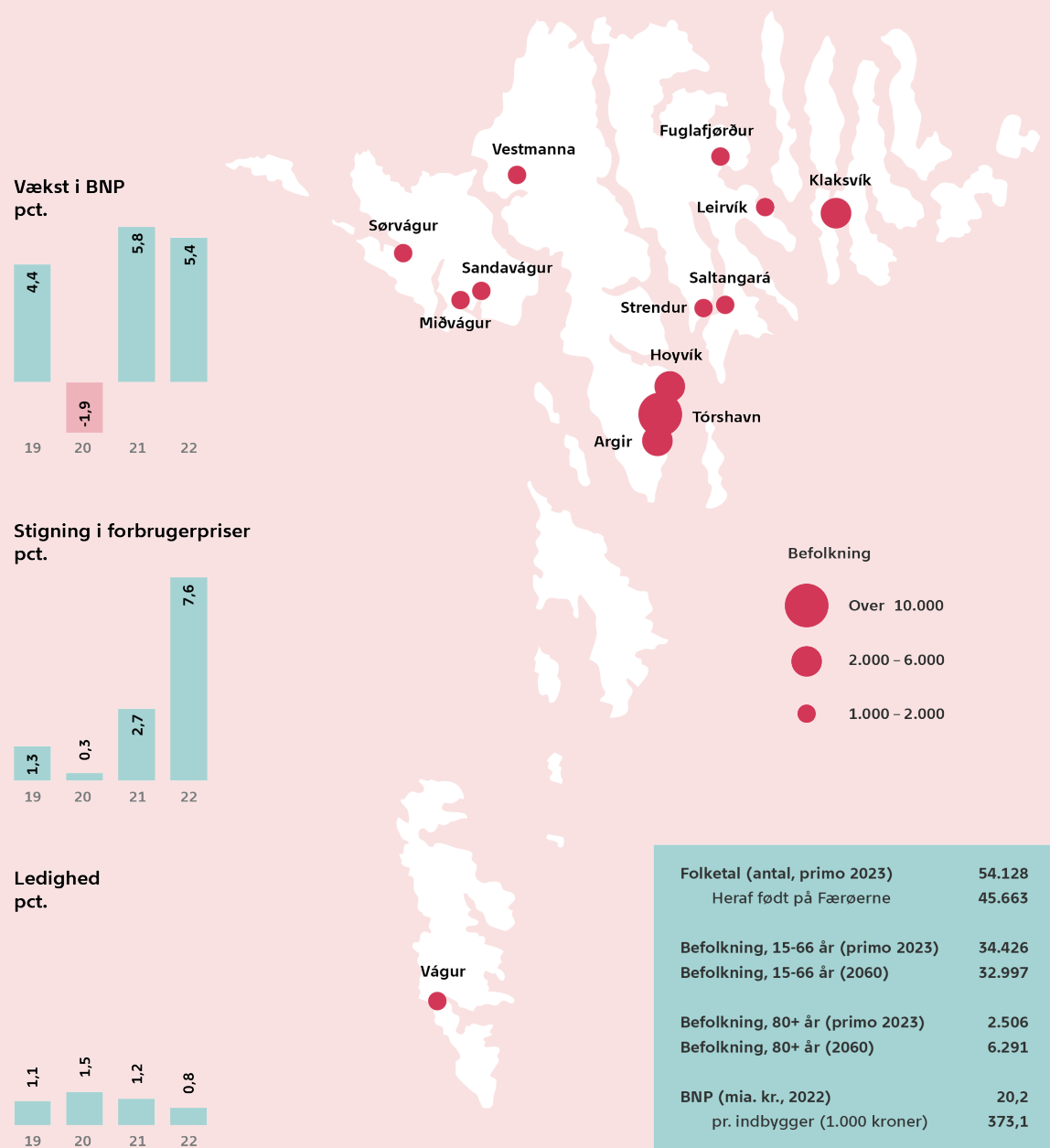
Behov for at tage hånd om fremtidige udfordringer

Styringen af den offentlige økonomi har ikke sikret en hensigtsmæssig stramning af den offentlige økonomi i løbet af højkonjunktoren. Samtidig har Færøerne ikke for alvor taget hånd om fremtidens demografiske udfordringer for de offentlige finanser.

Hvorfor er det vigtigt?

Danmarks Nationalbank er centralbank for hele rigsfællesskabet. Vi analyserer derfor løbende udviklingen i grønlandsk og færøsk økonomi. Det gør vi bl.a. for at leve op til vores formål om at sikre stabile priser og for at få det bedste grundlag for at vurdere, om der er ved at blive opbygget samfundsøkonomiske ubalancer.

Hovedfigur: Fakta om Færøerne

Kilde: Hagstova Føroya og egne beregninger.

Tórshavn, Færøerne

Emner

Færøsk økonomi

01

Højkonjunktur på Færøerne

Den færøske økonomi er inde i en højkonjunktur med pres på produktionskapaciteten i store dele af økonomien. Opsvinget har stået på i godt et årti, kun midlertidigt sat på pause af corona-pandemien i 2020. Økonomien er overordnet set sund, hjulpet på vej af de seneste års stærke økonomiske fremgang. Færøsk økonomi er i dag karakteriseret ved høj beskæftigelse og lav ledighed, overskud på betalingsbalancens løbende poster og positiv udlandsformue, lav offentlig gæld samt velkonsoliderede husholdninger.

Færøernes statistikbureau (Hagstova Føroya) har for første gang i år offentliggjort bruttonationalproduktet, BNP, i faste priser, som gør det nemmere at sammenligne den økonomiske udvikling på Færøerne med andre lande. BNP i faste priser steg i 2022 med 5,4 pct., og aktivitetsstigningen er især drevet af servicebranchen og den primære sektor, som hver især bidrog med omtrent halvdelen af den samlede vækst.¹ Set over de seneste ti år har væksten på Færøerne været blandt de højeste i Europa.²

Fortsat fremgang i færøsk eksport

Færøerne er en lille, åben økonomi, som i høj grad afhænger af samhandel med omverdenen. Eksporten er koncentreret omkring fiskeriet og havbruget, som udgør mere end 90 pct. af den samlede vareeksport. Den færøske vareeksport (målt i værdi) har haft solid fremgang på godt 20 pct. i både 2021 og 2022, se figur 1. Det skal især ses i lyset af høj vækst på de færøske eksportmarkeder og historisk høje globale priser på både laks, sild og makrel.

De meget gunstige forhold for den færøske eksportsektor er i løbet af det seneste år ebbet en smule ud. Fiskepriserne er begyndt at falde igen, samtidig med at væksten på de færøske eksportmarkeder er taget af, bl.a. som følge af strammet pengepolitik. Væksten på de færøske eksportmarkeder må også forventes at være moderat de kommende år.

Færøske eksportvirksomheder ser indtil nu kun i begrænset omfang ud til at være påvirket af global vækstafdæmpning, og vareeksporten er fortsat med at stige i løbet af 2023, omend i et lavere tempo end tidligere. Eksport af fisk er generelt mindre følsom over for globale konjunkturudsving, og den færøske eksportsektor kan derfor forventes at have en vis grad af robusthed over for konjunkturmæssige omslag.³

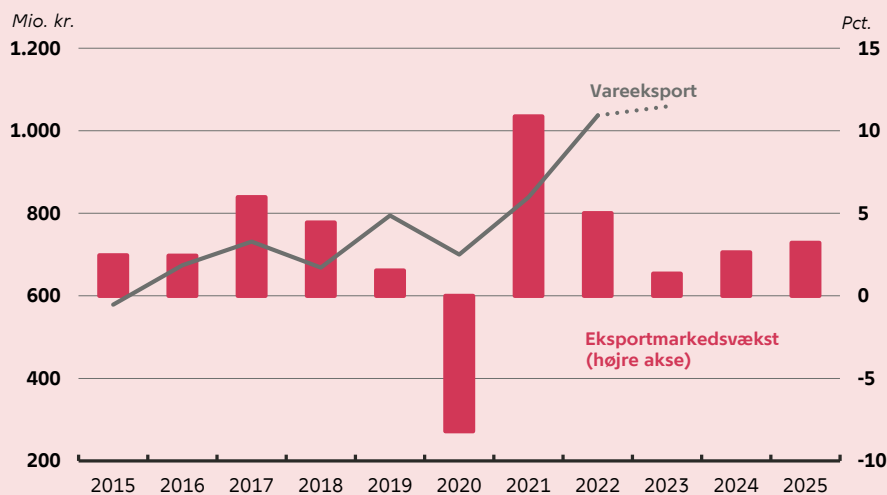
¹ Målt ved vækstbidrag til bruttoværditilvækst, BVT, i faste priser.

² Over de seneste ti år er den årlige gennemsnitlige vækstrate i BNP i Danmark og EU20 henholdsvis 2,1 pct. og 1,4 pct. På Færøerne er BNP vokset med i gennemsnit 3,4 pct. om året de seneste ti år.

³ For konjunkturfølsomheder af fødevarer i Danmark, se Adrian Michael Bay Schmith og Helle Eis Christensen, Stort fald i dansk eksport, men sammensætningen kan være en stødpude, *Danmarks Nationalbank Economic Memo*, nr. 8, juni 2020 ([link](#)).

FIGUR 1

Fortsat fremgang i eksporten til trods for global vækstafmatning

Anm.: Eksportmarkedsvæksten er baseret på OECD *Economic Outlook* fra november 2023. Eksportmarkedsvæksten er beregnet på baggrund af handelsvægtet import af varer og tjenester hos Færøernes 12 største handelspartnere. Vareeksporten for 2023 er den gennemsnitlige værdi i perioden januar til september.
Kilde: Hagstova Føroya, OECD og egne beregninger.

Færøsk fiskeri har stor gavn af at kunne fiske i forskellige farvande. En række internationale aftaler har sikret, at Færøerne og nabolandene har kunnet fiske i hinandens farvande, hvilket har fungeret som risikospredning. Den færøske fiskeriaftale med bl.a. Rusland har i årtier givet færinger mulighed for at fiske især torsk i Barentshavet, mens russiske skibe har fisket især blåhvilling i færøsk farvand.

Rusland er blandt Færøernes største eksportmarkeder og aftager i dag ca. 10 pct. af den samlede færøske eksport. Efter et stort fald i eksporten til Rusland i kølvandet på invasionen af Ukraine er fiskeeksporten atter steget. Ses der bort fra eksport af laks, som siden invasionen har været indstillet, er fiskeeksporten til Rusland omtrent som før krigens udbrud. Hvor de fleste fiskearter sælges i mange lande, er Rusland især aftager af færøsk sild og makrel, som er sværere at afsætte på andre markeder.

Arbejdsmarkedet er stadig meget stramt

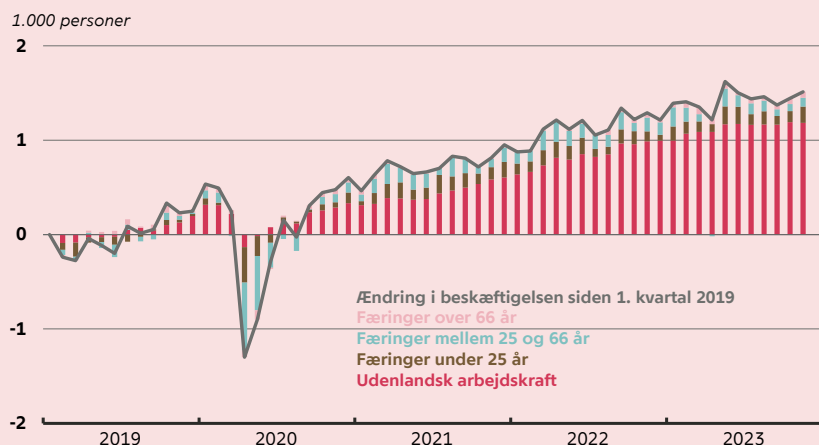
Fremgangen i færøsk økonomi ses også på arbejdsmarkedet, hvor beskæftigelsen er steget de seneste år. I november 2023 var beskæftigelsen over 28.000, svarende til mere end 80 pct. af befolkningen mellem 15 og 66 år. Det er blandt de højeste beskæftigelsesfrekvenser i Europa. Ledighedsraten har siden foråret været 0,7 pct., og den har været under 1 pct. siden begyndelsen af 2022. Mere eller mindre alle personer, der står til rådighed for arbejdsmarkedet, er således reelt i beskæftigelse. De seneste års fremgang på arbejdsmarkedet er i stedet et resultat af stor tilgang af udenlandsk arbejdskraft. Siden 2019 er beskæftigelsen steget med 1.500 personer, hvoraf knap 1.200 af disse kommer fra udlandet, se figur 2.

Til trods for stor tilgang af udenlandsk arbejdskraft er arbejdsmarkedet under pres, og mange virksomheder vurderer også, at mangel på arbejdskraft begrænser produktionen. Det gælder især inden for byggeriet, hvor

virksomhederne i 2. halvår 2023 i historisk høj grad meldte om mangel på arbejdskraft. Mere moderat ser det ud i industrien, hvor indikatoren for mangel på arbejdskraft er faldet svagt det seneste års tid og i øjeblikket er på niveau med midten af 2010'erne.

FIGUR 2

Udenlandsk arbejdskraft har givet fremgang i beskæftigelsen

Anm.: Udenlandsk arbejdskraft er defineret som beskæftigede personer, der ikke er født på Færøerne.
Egen sæsonkorrektur.

Kilde: Hagstova Føroya og egne beregninger.

Mangel på arbejdskraft kan i fremtiden også blive en udfordring for den offentlige sektor. I takt med at den færøske befolkning lever længere, og antallet af børn og ældre i forhold til antallet af personer i den arbejdsdygtige alder stiger, må behovet for arbejdskraft i velfærdssektoren forventes at stige. Det Økonomiske Råd på Færøerne vurderer, at den offentlige sektor vil mangle godt 1.500 beskæftigede i 2030.⁴

Det færøske arbejdsmarked er generelt kendetegnet ved en høj grad af fleksibilitet.⁵ En stor mængde udenlandsk arbejdskraft er under den nuværende højkonjunktur trådt ind på arbejdsmarkedet, og tider med økonomisk tilbagegang har historisk resulteret i den modsatte tendens, hvor andelen af udenlandsk arbejdskraft er blevet mindre. Udenlandsk arbejdskraft har på den måde understøttet fleksibiliteten på det færøske arbejdsmarked. Det er vigtigt, at strukturerne på arbejdsmarkedet også i fremtiden fremmer fleksibilitet, hvor arbejdskraft kan komme til, når der er brug for den, og trække sig, når der ikke er brug for den.

Samtidig bør færinger, der arbejder udenlands, have incitament til at vende tilbage, når der er pres på det færøske arbejdsmarked. De aktuelle skattefradrag til færinger, der arbejder udenlands, gør det alt andet lige mindre attraktivt at tage arbejde på Færøerne. Sådanne ordninger kan virke u hensigtsmæssige både i perioder som den nuværende med udbredt mangel på arbejdskraft i økonomien, og også set i lyset af at man i fremtiden forventer behov for flere hænder i bl.a. den offentlige sektor.

⁴ Se bl.a. rapporten *Í góðum hondum*, forår 2022 ([link](#)). Kun på færøsk.

⁵ Se bl.a. Adrian Michael Bay Schmith og Flora Nagy, Højkonjunktoren på Færøerne taber fart, *Danmarks Nationalbank Analyse*, nr. 29., december 2020 ([link](#)).

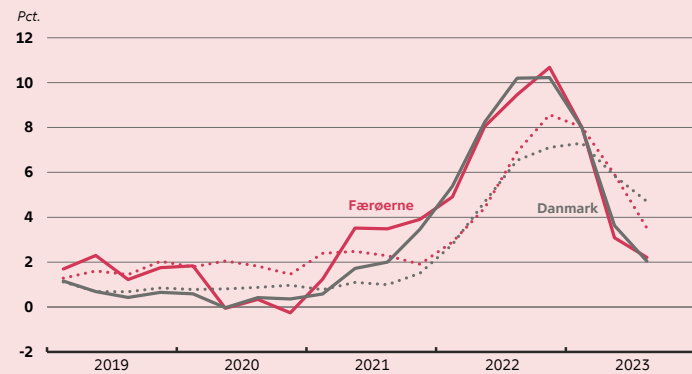
Inflationen er faldet betydeligt

Væksten i forbrugerpriserne på Færøerne er ligesom i resten af Europa aftaget i løbet af det seneste år. Inflationen er faldet fra ca. 10 pct. i 2. kvartal 2022 til 2,2 pct. i 3. kvartal 2023, og den overordnede udvikling har fulgt den danske tæt, se figur 3.⁶ Til forskel for i Danmark er det især stigninger i forbrugerpriserne på fødevarer som fortsat bidrager til at holde inflationen oppe på Færøerne. Fødevarerpriserne steg i 3. kvartal med 8 pct.

FIGUR 3

Selvom inflationen er faldet betydeligt, er inflationen eksklusiv energi stadig høj ...

År-år-ændringer i de samlede forbrugerpriser (fuldt optrukket) og forbrugerpriser eksklusiv energi (punkterede linjer)

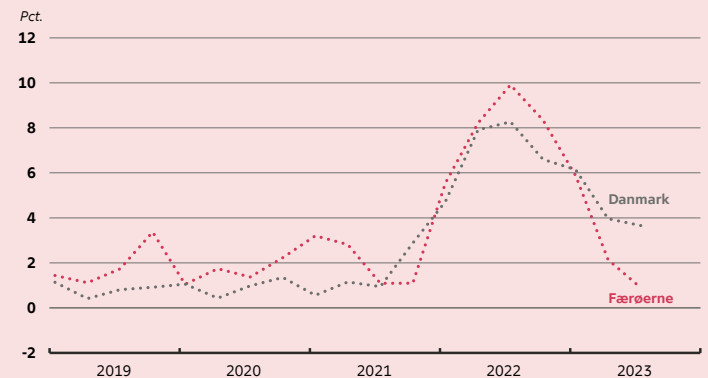

Anm.: Forbrugerprisindekset er ekskl. lejeværdi af egen bolig og rentebetalinger på realkreditlån. Det gør de danske og færøske forbrugerpriser mere sammenlignelige. Fuldt optrukne streger angiver inflation, punkterede linjer angiver inflation ekskl. energi. Dansk inflation er opgjort ved det EU-harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP).

Kilde: Hagstova Føroya, Danmarks Statistik og egne beregninger.

FIGUR 4

... men den øjeblikkelige inflation eksklusiv energi er faldet

Anm.: Øjeblikkelig inflation forsøger at minimere støj fra tilfældige udsving. Den øjeblikkelige inflation opgøres som en vægtet sum af det seneste års sæsonkorrigerede prisændringer, hvor vægtene for kvartalerne bestemmes for at få mest mulig præcis information ud af kvartalsvise ændringer, samtidig med at støjen fra tilfældige udsving minimeres.

Kilde: Hagstova Føroya, Danmarks Statistik og egne beregninger.

De store udsving i inflationen er i det meste af verden et resultat af de usædvanligt store udsving i priserne på især el og gas. Færøernes energiforsyning er ikke som Europas baseret på naturgas fra Rusland, men i stedet på olie. Oliepriserne har generelt været mindre volatile end naturgaspriserne, og derfor har det direkte bidrag fra energiprisstigninger været mindre på Færøerne sammenlignet med andre europæiske lande.

Olieprisen er dog også faldet en del, og forbrugerpriserne på energi bidrager nu negativt til inflationen. I 3. kvartal trak forbrugerpriserne på energi den samlede inflation ned med 0,3 procentpoint. Til sammenligning trak faldet i forbrugerpriserne på energi dansk inflation ned med over 2 procentpoint i samme periode.⁷ Selvom forbrugerpriserne på energi er faldet, er de stadig ca. 30 pct. højere end i 1. halvår 2021, før energiprisstigningerne tog fart.

Inflationen eksklusiv energi er også faldet, men er stadig højere, end før prisstigningerne tog fart i begyndelsen af 2021. En stor andel af de varer, der

⁶ En sammenligning af Færøernes prisudvikling med andre landes kompliceres af, at vægtene i forbrugskurven ikke er opdateret siden 2009. Da man typisk ændrer forbrug hen mod billigere varer, overvurderes inflationen sandsynligvis.

⁷ Målt ved det EU-harmoniserede forbrugerprisindeks, HICP.

forbruges af de færøske husholdninger, er importerede. Det betyder, at selvom Færøerne i mindre grad end de fleste andre europæiske lande har været ramt direkte af højere energipriser, væltes en del af energiprisstigningerne i udlandet alligevel over på den færøske økonomi igennem højere priser på importerede varer. Det skyldes bl.a. en forsinket effekt fra højere energipriser i produktionen af andre varer og tjenester, såkaldte indirekte effekter.

For at vurdere det aktuelle inflationspres er det nødvendigt at se på momentum i forbrugerprisændringer frem for årsstigningstakten. Momentum kan bl.a. belyses med den såkaldte *øjeblikkelige inflation*, som lægger større vægt på de seneste måneders udvikling.⁸ Med det mål er momentum i inflationen eksklusive energi på Færøerne faldet fra omkring 10 pct. i midten af 2022 til omkring 1 pct. i 3. kvartal 2023, se figur 4. Momentum er faldet en smule mindre i Danmark. Faldet i momentum i inflationen eksklusive energi indikerer, at det underliggende inflationspres på Færøerne er aftaget betydeligt.

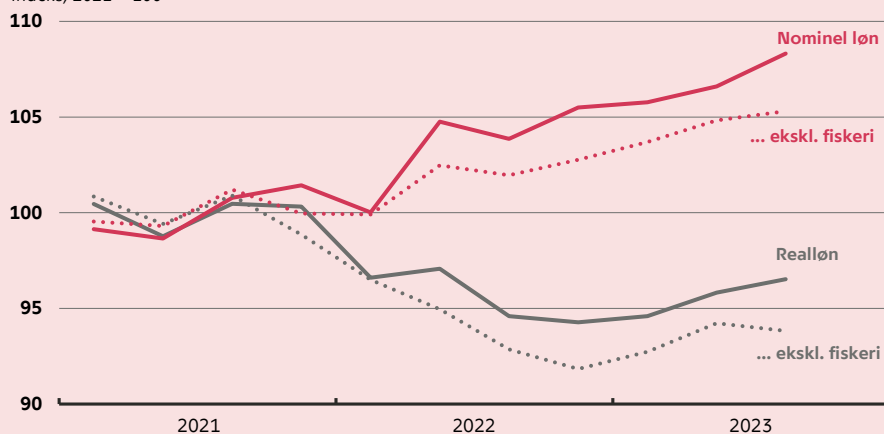
Fortsat moderate lønstigninger

Det stramme arbejdsmarked og den høje inflation har endnu ikke fået lønningerne på Færøerne til at stige synderligt. Den årlige lønvækst (målt som lønsum pr. beskæftiget) var i 3. kvartal 2023 4,3 pct. og skal ses i lyset af en vækst i lønsummen i fiskerierhvervene på 9 pct. i samme periode, se figur 5. Lønvæksten i den resterende del af økonomien har været noget mere begrænset og var i 3. kvartal 3,3 pct. Det nuværende niveau for den årlige lønvækst er omtrent på niveau med årene før corona-pandemien.

FIGUR 5

Reallønnen er igen begyndt at stige

Indeks, 2021 = 100

Anm.: Beregnet som den faktiske lønsum pr. ansat. Reallønnen er deflateret med forbrugerprisindekset.
Kilde: Hagstova Føroya og egne beregninger.

Det seneste års høje inflation har imidlertid reduceret husholdningernes købekraft, målt ved reallønnen. I takt med, at inflationen er kommet ned, er reallønnen i løbet af 2023 igen begyndt at stige, men var i 3. kvartal 2023 fortsat omkring 3,5 pct. lavere end i 2021, før inflationen tog til.

⁸ Se boks 1 i Danmarks Nationalbank, Fortsat højt inflationspres kræver stram økonomisk politik, *Danmarks Nationalbank Analyse (Udsigter for dansk økonomi)*, nr. 13, september 2023 ([link](#)).

02

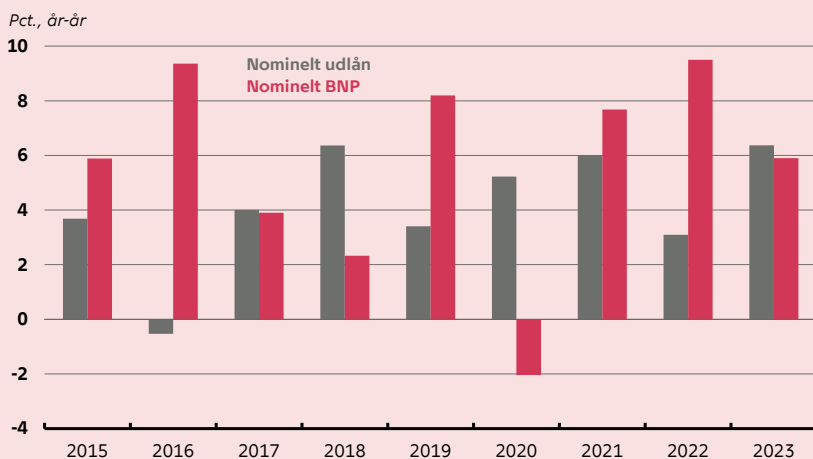
Øget indtjening og mere kapital ruster bankerne bedre til svære tider

Den finansielle sektor på Færøerne har klaret sig godt gennem de seneste år med pandemi, krig i Ukraine og generelle pris- og rentestigninger i samfundet. I løbet af 2023 er kreditvæksten taget til og overstiger nu den generelle vækst i færøsk økonomi, se figur 6.

De færøske banker finansierer fortsat deres udlånsaktiviteter med indlån fra kunderne, men indlånsoverskuddet er reduceret siden 2020. Ved udgangen af 1. halvår 2023 udgjorde udlånet og andre tilgodehavender ca. 90 pct. af indlånet, men det dækker over en vis spredning på tværs af bankerne. Sårbarheden kan øges, hvis der begynder at blive opbygget indlånsunderskud i dele af den finansielle sektor, da finansiering af udlån via de finansielle markeder typisk vil være mere følsom over for ændringer i markedsvilkårene og vurderingen af den enkelte banks økonomiske situation.

FIGUR 6

Kreditvæksten overstiger nu væksten i færøsk økonomi

Anm.: Banker og realkreditinstitutters nominelle udlån til færøske modparter ekskl. monetære finansielle institutioner. Udlånsvæksten er baseret på nominelt udlån ultimo året med undtagelse af 2023, hvor udlånsvæksten er opgjort på baggrund af den seneste observation for nominelt udlån fra oktober 2023. Nominelt BNP i 2023 er baseret på Færøernes Økonomiske Råds skøn for væksten i Færøernes BNP i løbende priser.

Kilde: Danmarks Nationalbank, Hagstova Føroya og Færøernes Økonomiske Råd.

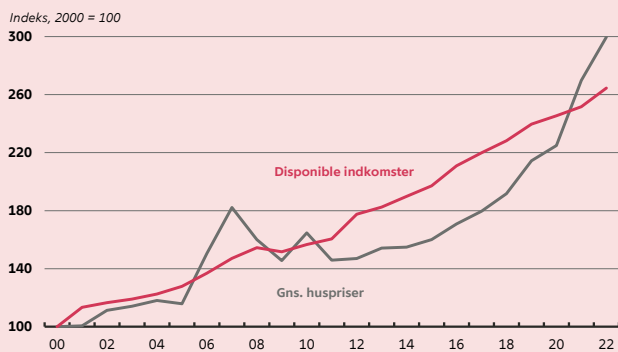
Tegn på opbremsning i boligpriserne

Efter flere år med kraftigere vækst i boligpriserne end i de disponible indkomster er der i 2023 tegn på opbremsning i boligpriserne på Færøerne, se figur 7 og 8. Opbremsningen i boligpriserne følger efter en periode, hvor husholdningernes realløn er blevet udhulet, og renterne er steget. Begge faktorer bidrager til at dæmpe boligefterspørgslen. Omvendt har udbuddet af boliger på Færøerne i en årrække haft svært ved at følge med befolkningstilvæksten, hvilket er med til at holde hånden under boligpriserne.⁹

Der er ikke beskatning af fast ejendom på Færøerne, og boligejere har mulighed for at få støtte til renteudgifter på boliglån, som på nuværende tidspunkt udgør op til 35.000 kr. årligt.¹⁰ Begge forhold er med til at sænke brugerprisen på boliger og øge udsvingene i boligpriserne. Indførelse af boligbeskatning på Færøerne, hvor skattebetalingen følger priserne på boligmarkedet, vil således kunne dæmpe prisudsvingene og dermed også konjunkturerne i økonomien mere generelt.¹¹

FIGUR 7

Flere år med kraftig vækst i huspriserne på Færøerne

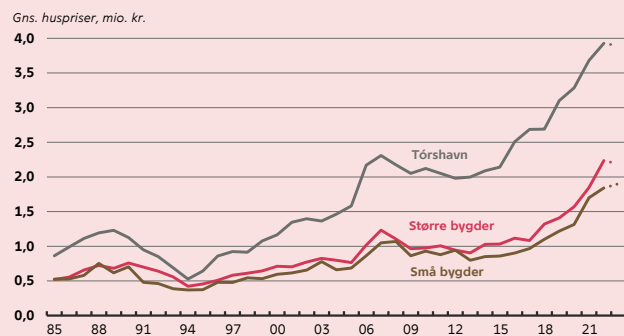

Anm.: Indkomst omfatter indkomst, overskud fra egen virksomhed (inkl. selvstændigt erhvervsdrivende), overførsler fra det offentlige (fx pension, dagpenge, rentefradrag og SU) og kapitalindkomst fratrukket skat (og øvrige lovpligtige afgifter). Disponible indkomster for 2022 er estimeret.

Kilde: Hagstova Føroya, Landsbanki Føroya og egne beregninger.

FIGUR 8

Opbremsning i boligpriserne på dele af det færøske boligmarked

Anm.: Tal for 2023 er huspriser for 2022 fremskrevet med væksten i de foreløbige huspriser i 2023 opgjort af BankNordik.

Kilde: Hagstova Føroya, BankNordik og egne beregninger.

Boligfinansiering via banklån er fortsat mest udbredt, og sammensætningen af boligudlånet betyder, at rentændringer hurtigt får gennemslag til de færøske boligejere. Det skyldes, at størstedelen af boligudlånet til husholdninger er variabelt forrentet med mulighed for rentetilpasning inden for én måned. Ud over boligejernes rentefølsomhed er det færøske boligmarked også kendetegnet ved, at der typisk afdrages på boliggylden. Det er med til at øge boligejernes robusthed i tilfælde af stød til økonomien.

⁹ I perioden 2015-2022 er antallet af nyopførte boliger på Færøerne øget med ca. 1.520, mens befolkningen er vokset med ca. 5.500 personer fra januar 2015 til december 2022. Med et gennemsnitligt antal personer pr. husstand på ca. 2,9 svarer det til et skønsmæssigt behov for ca. 1.900 nye boliger.

¹⁰ Jf. Rigsombudsmanden på Færøerne, *Beretning 2022* ([link](#)), Rigsombudsmanden på Færøerne, december 2022, og skattemyndigheden TAKS ([link](#)).

¹¹ For en nærmere forklaring af, hvordan boligskatte stabiliserer boligpriserne og fordelene herved, se Asbjørn Klein, Simon Juul Hviid, Tina Saaby Hvolbøl, Paul Lassenius Kramp og Erik Haller Pedersen, *Boligprisbobler og fordelene ved en stabiliserende boligbeskatning*, *Danmarks Nationalbank Kvartalsoversigt*, 3. kvartal 2016 ([link](#)).

I 2023 er det foreslået at implementere bestemmelser på Færøerne, der begrænser adgangen til risikable låntyper for husholdninger med høj gældsfaktor og belåningsgrad.¹² 1. januar 2024 træder en revideret bekendtgørelse for god skik for finansielle virksomheder på Færøerne i kraft.¹³ I den reviderede bekendtgørelse indgår en række nye regler, herunder bl.a. reglerne om kreditværdighedsvurdering, udbetalingskrav og gældsfaktor svarende til den danske bekendtgørelse om god skik for boligkredit. De nye regler skal understøtte, at sunde kreditstandarder opretholdes i bankerne.

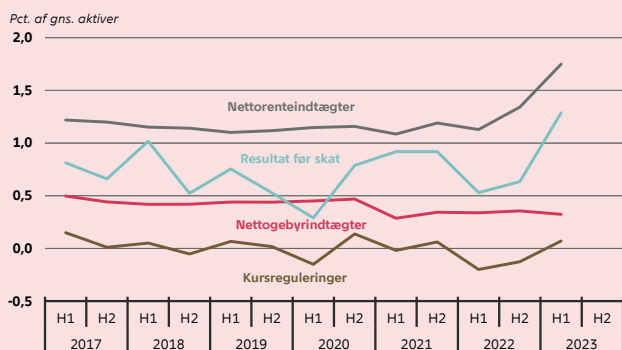
Højere renter og øget indtjening i bankerne

2023 har foreløbigt været et godt år for de færøske banker med betydeligt højere indtjening end i 2022, se figur 9. Fremgangen i bankernes indtjening er især understøttet af højere nettorenteindtægter. De højere nettorenteindtægter skal ses i sammenhæng med, at bankerne siden 2022 har øget udlånsrenterne mere end indlånsrenterne, og rentemarginalen er således udvidet, se figur 10. En højere løbende indtjening forbedrer de færøske bankers første værn mod tab, hvis de gode tider i økonomien skulle vende.

På trods af stigende renter og priser er der foreløbigt ikke tegn på, at bankernes kunder har problemer med at opfylde deres gældsforpligtelser. Det afspejles bl.a. i, at de færøske banker tilbageførte nedskrivninger i 1. halvår 2023. Tilbageførslerne er kommet i en periode, hvor økonomien befinder sig i højkonjunktur med fortsat fremgang i eksporten og et meget stramt arbejdsmarked, se også kapitel 1. På den anden side er der opretholdt ledelsesmæssige skøn til nedskrivningerne som følge af makroøkonomisk usikkerhed.

FIGUR 9

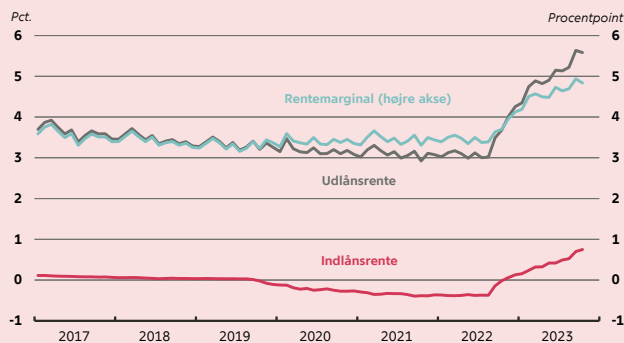
Højere nettorenteindtægter har øget de færøske bankers indtjening

Anm.: Halvårsdata for de færøske banker. De gennemsnitlige aktiver er opgjort som gennemsnittet af de samlede aktiver primo og ultimo perioden.
Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

FIGUR 10

De færøske banker har udvidet rentemarginalen

Anm.: De færøske bankers gennemsnitlige vægtede rente på indlån fra færøske husholdninger og ikke-finansielle selskaber samt de færøske bankers gennemsnitlige vægtede rente på udlån til færøske husholdninger og ikke-finansielle selskaber. Rentemarginalen er opgjort som forskellen mellem de to rentesatser. Seneste observation er oktober 2023.
Kilde: Danmarks Nationalbank.

¹² Se Finanstilsynets folgebrev om høring over bekendtgørelse for Færøerne om god skik for finansielle virksomheder, 1. maj 2023 ([link](#)).

¹³ Se Bekendtgørelse for Færøerne om god skik for finansielle virksomheder, 6. december 2023 ([link](#)).

De færøske banker har opbygget kapital

De færøske banker har generelt opbygget kapital siden 2017, se figur 11. De seneste år er den samlede kapitalisering dog forblevet stort set uændret, men det dækker over variation på tværs af bankerne.

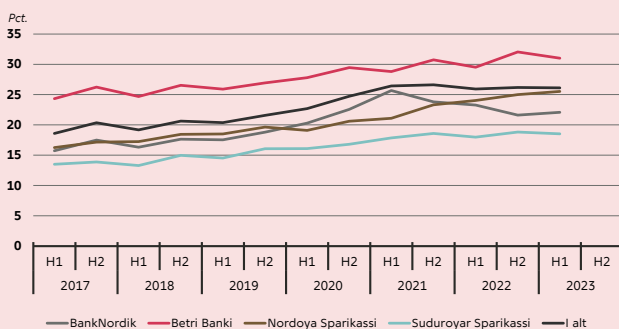
Kapitalopbygningen i bankerne har bidraget til at øge afstanden mellem den faktiske kapital og de risikobaserede kapitalkrav, også kaldet kapitaloverdækningen, se figur 12. Efter en periode med gradvis forøgelse af kapitaloverdækningen, er denne dog aftaget de seneste år. Trods faldet er kapitaloverdækningen fortsat noget højere end tidligere observeret. En højere kapitaloverdækning mindsker risikoen for, at bankerne ikke kan opfylde kapitalkravene, hvis økonomien rammes af en krise.

Den øgede kapital skal ses i sammenhæng med indfasningen af kravet til de færøske bankers nedskrivningsegne passiver, også kaldet NEP-kravet. Til opfyldelse af kravet benytter de færøske banker overvejende egentlig kernekapital. NEP-kravet blev fastsat for nogle færøske banker i 2019 og indfases løbende de kommende år.¹⁴ NEP-kravet skal sikre, at den enkelte bank har tilstrækkelige kapital- og nedskrivningsegne gældsinstrumenter til at absorbere tab og rekapitalisere banken, hvis den får så alvorlige problemer, at den bliver nødlidende. Det er vigtigt, at bankerne sikrer en passende overdækning til NEP-kravet i takt med den gradvise indfasning.

De færøske bankers kapitalkrav er anderledes sammensat end de danske bankers. Det skyldes, at der er indført en generel systemisk kapitalbuffer på 2 pct. på Færøerne. Formålet er at gøre bankerne mere robuste over for strukturelle sårbarheder i færøsk økonomi, som er relativt enstrenget med stor afhængighed af fiskeri og fiskeopdræt. Derudover er der indført en kontracyklisk kapitalbuffer på 1 pct. For begge kapitalbuffer gælder, at de skal sikre, at bankerne har tilstrækkeligt rum til at bære tab og fortsat yde kredit til husholdninger og virksomheder i en krise.

FIGUR 11

De færøske banker har øget kapitaliseringen over en årrække

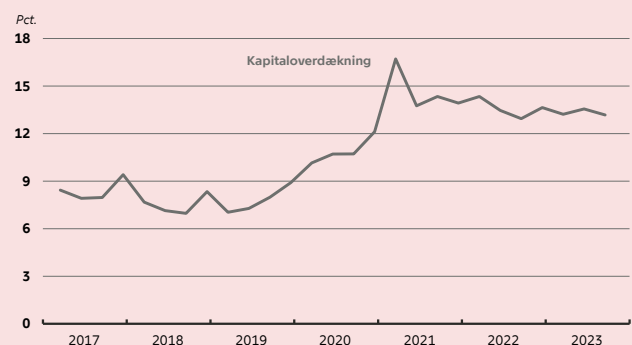

Anm.: Halvårsdata for de færøske banker. Egentlig kernekapital (CET1) i procent af risikovægtede eksponeringer.

Kilde: Bankregnskaber og egne beregninger.

FIGUR 12

Kapitalopbygningen har bidraget til øget overdækning over en årrække

Anm.: Kvartalsdata for de færøske banker. Kapitaloverdækningen er beregnet som den faktiske egentlige kernekapital fratrukket det samlede krav til den egentlige kernekapital (inkl. kapitalbuffere).

Kilde: Finanstilsynet.

¹⁴ Se bl.a. Det Systemiske Risikoråds analyse, *Krav til de færøske banker*, 4. marts 2020 ([link](#)).

03

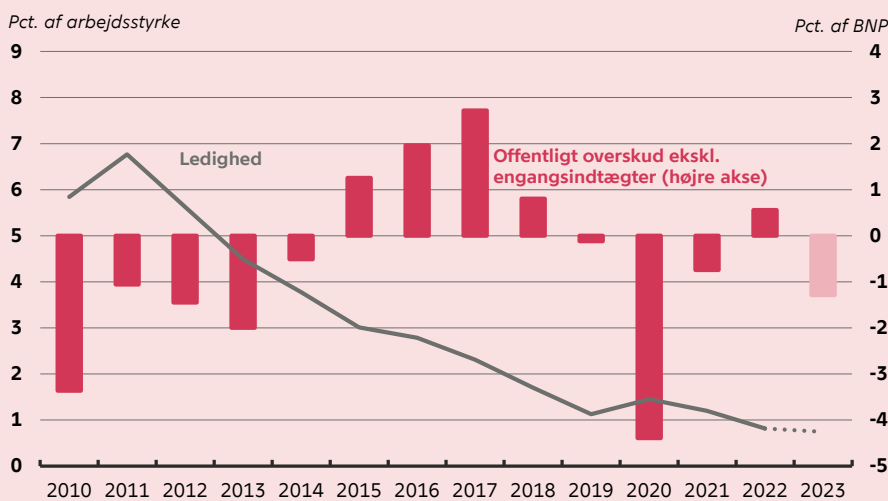
Behov for finanspolitisk planlægning

Til trods for flere gode år i færøsk økonomi har der ikke været nævneværdige overskud på den offentlige saldo, se figur 13. Heller ikke i de kommende år forventes nævneværdige overskud på de offentlige finanser.¹⁵ Den offentlige sektor bidrager derved til at forstærke højkonjunktoren i en periode, hvor den private efterspørgsel er høj, frem for at bidrage til et mere stabilt konjunkturforløb.

At de offentlige finanser ikke er tilstrækkeligt forbedret under højkonjunktoren, betyder, at den offentlige sektor på Færøerne udskyder nødvendige tilpasninger og risikerer at skulle gennemføre stramninger under en lavkonjunktur.

FIGUR 13

Massiv fremgang i færøsk økonomi har ikke resulteret i overskud på de offentlige finanser

Anm.: Figuren viser summen af statslige og kommunale løbende overskud samt sociale fonde. 2023 er prognose fra Færøernes Økonomiske Råd. Der er fratrukket engangsindtægter i 2021, 2022 og 2023 på henholdsvis 212, 134 og 95 mio. kr. Indtægterne skyldes i 2021, at Finansieringsfonden af 1992 blev nedlagt; i 2022 ekstraordinært udbytte fra salget af BankNordiks danske afdeling; og i 2023 frasalg af landsstyrets ejerandele i P/F Tjaldur og P/F Smyril. Ledighedsraten i 2023 er baseret på den gennemsnitlige værdi i perioden januar til oktober.

Kilde: Hagstova Forøya, Færøernes Økonomiske Råd og egne beregninger.

Ud over at finanspolitikken bidrager til at forstærke højkonjunkturerne, er en række ordninger også med til at forstærke konjunkturudsvingene. Det drejer sig fx om skattefradrag til færing, der arbejder udenlands, og landskassens tilskud på 35 pct. af husholdningernes renteudgifter til bolig.

¹⁵ Finansloven for 2024 indeholder et overskud i landskassen på 4 mio. kr. ([link](#)).

Samtidig er der på Færøerne ingen beskatning af fast ejendom.¹⁶ Implementeringen af en ejendomsskat baseret på boligprisudviklingen vil udgøre en automatisk stabilisator både for realøkonomien og den finansielle sektor ved at bidrage til at mindske udsvingene i boligpriserne. Ejendomsskatter baseret på prisudviklingen er samtidig generelt mindre skævvridende end mange andre skatter.

En betydelig del af indkomsten på Færøerne skabes ved, at virksomheder udnytter de færøske hav- og fiskeressourcer. En enstregen økonomi som den færøske er relativt sårbar over for udefrakommende forhold, og det er derfor vigtigt, at der er fokus på at føre en stabilitetsorienteret finanspolitik, hvor der lægges penge til side i opgangstider. Det kan bidrage til at afbøde konsekvenserne af fx ændrede udefrakommende forhold, der begrænser dele af Færøernes primære indtægtskilde.

Det er naturligt, at en del af afkastet fra de fælles færøske naturressourcer omfordeles og tilfalder den bredere befolkning igennem beskatning af det overnormale afkast, den såkaldte ressourcerente.¹⁷ Afgifter på fangst af fisk og fiskeopdræt bidrager til denne omfordeling. Det er vigtigt, at sådanne afgifter designes hensigtsmæssigt, så de ikke virker incitamentsforvridende. Afgiftssystemet bør således ikke påvirke de færøske virksomheders beslutninger om fx den videre bearbejdningsproces af fisken.

Indretningen af fangst- og opdrætsafgifterne bør løbende evalueres for at sikre, at udviklingen i de løbende skatteindtægter afspejler udviklingen i ressourcerenten. Lagtinget besluttede i maj at ændre afgifterne, hvilket ifølge Landsstyreområdet for finansanliggender og Landsstyreområdet for erhvervsanliggender skønnes at hæve indtægterne i landskassen med sammenlagt 1,1 pct. af BNP.¹⁸ Ændringerne medfører, at afgifterne hurtigere forhøjes, når salgsprisen stiger, og tilsvarende falder hurtigere, når prisen falder. Den nye afgift på opdrætsfisk er baseret på gevinsten fra fisken efter produktionsomkostninger.

Demografisk modvind presser den langsigtede holdbarhed

Færøerne står de kommende år over for et skifte i den demografiske sammensætning, som presser den langsigtede holdbarhed af de offentlige finanser. I 2015 anslog Det Økonomiske Råd på Færøerne, at det vil kræve en varig finanspolitisk stramning på 5 pct. af BNP at bringe de offentlige finanser i balance på langt sigt.¹⁹

Antallet af personer i den arbejdsdygtige alder²⁰ i forhold til personer over folkepensionsalderen er faldet støt de seneste år, og det forventes også at falde fremover. Hvor der i dag er cirka 4 personer i den arbejdsdygtige alder for hver person over pensionsalderen, vil det være halveret til godt 2 personer i 2060, se figur 14. Det er både et resultat af, at folk lever længere og derved bruger en mindre andel af deres liv på arbejdsmarkedet, og også at store generationer træder ud af arbejdsstyrken de kommende år.²¹

¹⁶ Se Rigsombudsmandens beretning 2022, s. 51 ([link](#)).

¹⁷ Se fx Jens Warming, Om grundrente af fiskegrunde, *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, nr. 49, side 499-505, 1911 og Jens Warming, Aalegaardsretten, *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, nr. 69, side 151-162, 1931.

¹⁸ 75 mio. kr. i merprovenu fra hævdede fangstafgifter i 2023 og 200 mio. kr. i merprovenu fra hævdede opdrætsafgifter. Se fx Rigsombudsmanden på Færøerne, *Orientering*, nr. 9/2023 ([link](#)).

¹⁹ Se Redegørelse F15, Det Økonomiske Råd på Færøerne, 2015 ([link](#)).

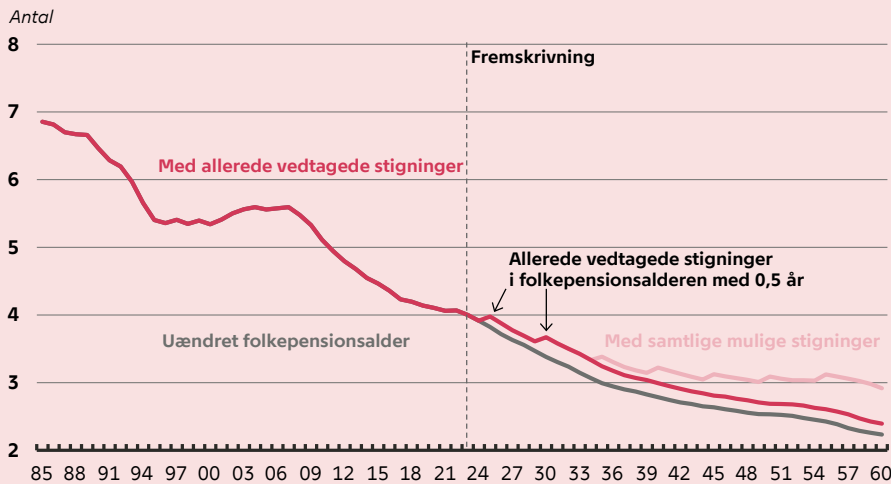
²⁰ Personer i den arbejdsdygtige alder er her defineret som personer mellem 15 år og den på det tidspunkt angivne folkepensionsalder.

²¹ Demografiske prognoser er for de fleste lande normalt relativt præcise på kort og mellemlangt sigt. Det skyldes, at størstedelen af befolkningstilvæksten kommer fra antal fødsler fratrukket døde, som kan forudsiges med rimelig præcision. Situationen er anderledes på Færøerne, hvor en relativt stor andel af befolkningstilvæksten skyldes indvandring. For det første er det vanskeligt at forudsige antallet af indvandrere og udvandrere i de kommende år. For det andet er det svært at forudsige deres alder og køn.

FIGUR 14

Andelen af personer under folkepensionsalderen falder markant de kommende år

Figuren viser antal personer i den arbejdsdygtige alder, defineret som personer mellem 15 år og den på det tidspunkt angivne folkepensionsalder, set i forhold til antal personer over folkepensionsalderen.

Anm.: Lys rød graf viser forholdet mellem personer i den arbejdsdygtige alder og personer over pensionsalderen, såfremt alle stigninger i folkepensionsalderen gennemføres inden for det nuværende system. Det svarer til, at folkepensionsalderen hæves med 0,5 år hvert femte år.

Kilde: Hagstova Forøya og egne beregninger.

Lagtinget har allerede vedtaget at hæve folkepensionsalderen i 2025 og 2030 med et halvt år, hvilket øger antallet af personer under pensionsalderen med omkring 300 personer ved hver forhøjelse.²² Stigningerne i folkepensionsalderen vil imidlertid kun i begrænset omfang modgå den øgede andel af ældre i befolkningen og forøget levetid. Yderligere forhøjelser af folkepensionsalderen kan bidrage til at sikre en mere jævn udvikling i forholdet mellem arbejdstid og levetid på tværs af generationer og på den måde bidrage til at forbedre den langsigtede finanspolitiske holdbarhed.

De kommende års demografiske udfordringer kombineret med, at Færøerne som en lille og relativt enstrenget økonomi er sårbar over for udefrakommende forhold, understreger behovet for, at der rettidigt tages hånd om kendte udfordringer, og at der samtidig spares op i gode tider, så der er økonomisk manøvrerum til at understøtte økonomien i tilbagegangstider.

²² For personer født før den 1. juli 1957 er folkepensionsalderen 67 år. For personer født mellem den 1. juli 1957 og 31. december 1962 er folkepensionsalderen 67,5 år. For personer født efter den 31. december 1962 er folkepensionsalderen 68 år. For personer født derefter foretages en udregning hvert femte år, som viser, om pensionsalderen skal hæves. Pensionsalderen kan maksimalt forhøjes med 0,5 år hver gang. Se fx Rigsombudsmandens beretning, 2022 ([link](#)).

Må vi sende dig *nyheder* fra Nationalbanken?

Få besked om vores nyeste udgivelser
direkte i din indbakke.

Læs mere om vores nyhedsservice
og tilmeld dig på nationalbanken.dk/da/nyhedsservice,
eller scan QR-koden.

Du kan også få vores nyheder som RSS-feeds.
Læs mere på nationalbanken.dk/da/rss-feeds.

Publikationer

NYT

Nyt er en appetitvækker, der giver et hurtigt indblik i en af Nationalbankens længere publikationer. Nyt er for dig, der har brug for et let overblik og godt kan lide en tydelig vinkling.

STATISTIKNYHED

Statistiknyheder sætter fokus på de nyeste tal og tendenser i Nationalbankens statistikker. Statistiknyheder henvender sig til dig, der vil have hurtig indsigt i aktuelle finansielle data.

RAPPORT

Rapporter er en tilbagevendende beretning om Nationalbankens arbejdsområder og virksomhed. Her finder du bl.a. Nationalbankens årsrapport. Rapporter er for dig, der har brug for en status og opdatering på den forgangne periode.

ANALYSE

Analysen fokuserer på aktuelle emner, som er særligt relevante for Nationalbankens formål. Analyser kan også indeholde Nationalbankens anbefalinger. Her finder du bl.a. vores prognose for dansk økonomi og vores vurdering af den finansielle stabilitet. Analyser henvender sig til dig, der har en bred interesse for økonomiske og finansielle forhold.

ECONOMIC MEMO

Economic Memo giver indblik i det analysearbejde, som Nationalbankens ansatte er i gang med. Economic Memo indeholder fx baggrundsanalyser og metodebeskrivelser. Economic Memo henvender sig primært til dig, der i forvejen har kendskab til økonomiske og finansielle analyser.

WORKING PAPER

Working Paper præsenterer forskningsarbejde fra både ansatte i Nationalbanken og vores samarbejdspartnere. Working Paper henvender sig primært til dig, som er fagperson, og til dig med interesse for forskning inden for centralbankvirksomhed samt økonomi og finans i bredere forstand.

Analysen består af en dansk, færøsk og engelsk version. I tilfælde af tvivl om oversættelsens korrekthed gælder den danske version.

Danmarks Nationalbank
Langelinie Allé 47
2100 København Ø
+45 3363 6363

Redaktionen er afsluttet 15. december 2023.

**DANMARKS
NATIONALBANK**